

การยกระดับศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง *

Potential Upgrading of Cultural Tourism Communities for
Sustainable Tourism of Chae Son Subdistrict Mueang Pan
District, Lampang Province

ศิริขวัญ ปัญญาเรียน, เพ็ญกานต์ นามวงศ์, ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น,
เอมอร พิพัฒน์วิวัฒนะโยธิน, วสุพล ดอกพิกุล, และ ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
Sirikhuan Panyarien, Phiengkan Namwong, Phairot Chaimuangchun,
Aim Orn Pipatattanayothin, Wasuphon Dokphikhul, and Silawat Chaiwong
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Lanna Lampang
Corresponding Author E-mail: phiengkan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง และ 2) เพื่อเสนอ
แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน
อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methods)
ประกอบด้วยงานวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือประกอบด้วย แบบประเมิน โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง จำนวน 5 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐาน และ
งานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยเก็บข้อมูล

* ได้รับบทความ: 3 กันยายน 2568; แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 ตุลาคม 2568

จากตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่ และหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และจำแนกตามกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) โดยมุ่งเน้นหาข้อสรุปและตีความอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อสรุปในการนำเสนอให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนตำบลแจ้ซ้อนฯ มีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพภูมิอากาศที่ดี เหมาะสมกับการมาท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนวัฒนธรรมการต้อนรับที่เป็นมิตร และอบอุ่นจากผู้คนในชุมชนฯ มีแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนในชุมชนฯ สามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อนใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ภาครัฐกำหนดทิศทางร่วมกันอย่างชัดเจนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างมาตรฐาน ปรับปรุงการบริการให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว 2) ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้ชุมชนบริหารจัดการการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผลผลิตทางการเกษตร จัดการระบบการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้มีสภาพความเป็นธรรมชาติ 3) ด้านการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาปัญหา การดำเนินกิจกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์ 4) ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของบทบาทของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน และ 5) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตขอชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม นำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน; ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This study aims to 1) develop the potential of the cultural tourism community for sustainable tourism in Chae Son Subdistrict, Mueang Pan District, Lampang Province, and 2) propose guidelines for enhancing the sustainability of cultural tourism in the area. A mixed-methods approach was employed, integrating both quantitative and qualitative research. The quantitative data were collected through assessment forms from five individuals involved in the tourism sector in Lampang Province and analyzed using descriptive statistics. The qualitative data were gathered through in-depth interviews and focus group discussions with fifteen representatives from local enterprises and relevant agencies. Data were analyzed using content analysis to draw systematic conclusions and interpretations for developing a sustainable cultural tourism model.

The results reveal that Chae Son Subdistrict possesses abundant natural resources, a favorable climate, and a rich cultural heritage characterized by hospitality and warmth. The community has developed self-reliance through various local learning centers and has strengthened its potential in five major areas: 1) management of cultural heritage and local resources, 2) sustainable management, 3) community participation, 4) learning activities and processes, and 5) conservation, restoration, dissemination, and value creation of cultural heritage. These developments have generated economic value, social cohesion, and shared cultural learning among community members.

Guidelines for sustainable cultural tourism enhancement include: clearly defined tourism development directions by government agencies, promotion of community-based environmental and product management, encouragement of participatory decision-making and benefit-sharing, strengthening of local knowledge about natural and cultural resources, and fostering of cultural awareness through collaborative learning between residents and visitors.

Keywords: community potential; cultural tourism; sustainable tourism.

1. บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในระยะที่ผ่านมา ได้ส่งผลให้การพัฒนาประเทศเกี่ยวกับการวางรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ การยกระดับขีดความสามารถของประเทศ ทั้งในภาคธุรกิจ การผลิต การศึกษา ที่มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อผลักดันให้การพัฒนาประเทศเกิดผล สำเร็จมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทายในการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอีกหลายประการ รวมถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และความจำเป็นในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระดับโลก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เรื่องแนวทางส่งเสริมการพัฒนาทุนทางการเงินของประเทศ โดยการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ ส่งเสริมฐานนวัตกรรมในการนำเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มสัดส่วน ภาคบริการนอกภาคการท่องเที่ยวที่เป็นภาคบริการสมัยใหม่ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น สำหรับสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทย และยังเป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้แก่เศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย 2.99 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศโดยระหว่างปี 2558 – 2562 รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.3 ต่อปี อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของรายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก กล่าวคือ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยถึง 5.6 ต่อปี ในขณะที่นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายต่อคนต่อวันที่ขยายตัวในอัตราที่ลดลง และมีระยะเวลาท่องเที่ยวต่อครั้งลดลง ทำให้การท่องเที่ยวของไทยในระยะหลังต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความยั่งยืนจากการเติบโตในเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566; กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2564)

เมื่อมองถึงชุมชนในตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางมีความพร้อมในหลายด้านที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและยั่งยืน ชุมชนนี้มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ยังคงรักษาไว้ได้ดี เช่น งานหัตถกรรมพื้นเมือง ศิลปะและพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เช่น ท้องทุ่งนา น้ำตกและภูเขา ซึ่งเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ และคนในชุมชนก็มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดและแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตนผ่านกิจกรรมและงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ เหตุผลที่จำเป็นต้องศึกษาและพัฒนาพื้นที่นี้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากจะเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม พร้อมทั้งสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากให้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการการตลาด รวมถึงการบริการอย่างมืออาชีพ จะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำปาง, 2564)

แนวโน้มของการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความสนใจในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการนำเสนอวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น ผู้เข้าชมมักมุ่งหวังประสบการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีและอาหารพื้นเมือง ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปให้เน้นความเป็นเอกลักษณ์และประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมมากขึ้น (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย, 2567) อย่างไรก็ตาม ปัญหาหรือช่องว่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่วิจัยคือ ขาดมาตรฐานและความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว รวมถึงการขาดการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการเป็นเจ้าภาพที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการและการบริการนักท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ อีกทั้งยังพบว่ามีปัญหาเรื่องการรักษาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งอาจทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวลดลงและเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต (สมชาย ใจดี, 2567)

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลแจ้ซ้อนซึ่งนับว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและ

น่าสนใจอย่างยิ่งแห่งหนึ่งของอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางและยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มากมาย ตำบลแจ้ซ้อนมีผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ มีสินค้าจักสานจากไม้ไผ่ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การนวดแผนไทย และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและการบริการบนฐานของทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน และนำมาสร้างสรรค์คุณค่าและมูลค่าผ่านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และออกแบบพัฒนากิจกรรมและบริการในรูปแบบใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของของหลากหลายวัฒนธรรม ได้มีประสบการณ์ร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้านในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

3.1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำมอยแจ้ซ้อน ตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวทิพย์ร่มโพธิ์ ตัวแทนจากกลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร ตัวแทนจากกลุ่มนวดแผนไทย และ ตัวแทนจากกลุ่มจักสาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ซ้อน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแจ้ซ้อน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบ้านศรีดอนมูล บ้านหลวง บ้านแจ้ซ้อนเหนือ บ้านแจ้ซ้อนใต้ และชาวบ้านในพื้นที่ ผู้ประกอบการ ธุรกิจในพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลำปาง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สภาอุตสาหกรรมหอการค้าจำนวน 15 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานที่

เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว เช่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติงานในด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็น การพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านศรีดอนมูล บ้านหลวง บ้านแจ้ซ้อนเหนือ และบ้านแจ้ซ้อนใต้ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เพื่อนำไปสู่การยกระดับศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการระหว่าง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนเพื่อระดมความคิดเห็นและการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะ และให้ข้อคิดเห็นในด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากร ในท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดกิจกรรมและ กระบวนการเรียนรู้ และด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดบันทึกและบันทึกเสียง จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของคนในชุมชน ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทางด้านการท่องเที่ยว ในพื้นที่วิจัย ระดมความคิด วิเคราะห์ อภิปราย ให้เหตุผลร่วมกัน

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางโดยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยวัดระดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ นำเสนอเป็นความเรียง

3.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 เสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการหรือผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยว เช่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้ปฏิบัติงานในด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน เพื่อประเมินศักยภาพการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้อง

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน และแบบสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบประเมินศักยภาพฯ ให้แก่ผู้เชี่ยวชาญเพื่อ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ การท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระหว่าง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนเพื่อระดมความคิดเห็น

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่าง ยั่งยืนของชุมชนในประเด็น และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และตีความโดยใช้วิธีการบรรยาย และพรรณนา ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบล แจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง

การวิจัยพบว่า ชุมชนตำบลแจ้ซ้อนฯ มีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพภูมิอากาศที่ดี เหมาะสมกับการมาท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจน วัฒนธรรมการต้อนรับที่เป็นมิตร และอบอุ่นจากผู้คนในชุมชนฯ มีแหล่งเรียนรู้ชุมชนต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนในชุมชนฯ สามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยมีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มน้ำมอญแจ้ซ้อน วิสาหกิจ ชุมชน ข้าวทิพย์ร่มโพธิ์ กลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร กลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มจักสาน กลุ่ม แปรรูป มีการผลิตสินค้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสินค้าจากงานหัตถศิลป์ต่าง ๆ ที่มีความ สวยงามเป็นเอกลักษณ์จากผู้คนในชุมชนฯ รวมทั้งการผลิตสินค้าของฝากต่าง ๆ จากการแปรรูป ผลิตภัณท์จากพืชผลทางการเกษตรต่าง ๆ ที่เป็นทั้งของอุปโภค และบริโภคได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนมีเข้มแข็ง ก่อให้เกิดการสร้างงาน การสร้างการกระจายรายได้ ให้กับ คนในชุมชนฯ มีกิน มีใช้ อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาการลดความเหลื่อมล้ำ ให้คนในชุมชน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง รวมทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ต่าง ๆ เช่น วัดศรีหลวงแจ้ซ้อน และอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน มีการพัฒนาการท่องเที่ยวและธุรกิจ บริการอย่างต่อเนื่องให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพให้แก่

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืนและกระจายประโยชน์อย่างทั่วถึง รวมทั้งได้มีการต่อยอด การพัฒนายกระดับการผลิตสินค้า และบริการที่มีศักยภาพ การผลิตบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีความรู้ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวจากฐานภูมิปัญญา มีการพัฒนานักกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบกับ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชน บ้านศรีดอนมูล บ้านหลวง บ้านแจ้ซ้อนเหนือ และบ้านแจ้ซ้อนใต้ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า จากการท่องเที่ยวปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้น การแข่งขันกันสูงทั้งจากแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศและแหล่งท่องเที่ยวในต่างประเทศ หากท้องถิ่นไม่สามารถกำหนดจุดขายทางการท่องเที่ยวให้เด่นชัด และแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถสร้างความน่าสนใจได้มากพอที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นหรือของฝากของที่ระลึก ยังเป็นได้ทั้งจุดแข็งและจุดขายให้นักท่องเที่ยวสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาแวะชม จิบจ่ำยใช้สอยในแหล่งท่องเที่ยว และกลับมาเที่ยวในครั้งต่อ ๆ ไป การที่จะสร้างความน่าสนใจให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นจะต้องมีการสร้างสรรค์ วางแผน และดำเนินการอย่างรอบด้านในการกำหนด “จุดขาย” หรือ “จุดดึงดูดนักท่องเที่ยว” โดยจะต้องค้นหาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (Identity) ที่ท้องถิ่นอื่นไม่มีหรือท้องถิ่นอื่นยากที่จะเลียนแบบ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง แต่สิ่งสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้คือ “ความร่วมมือร่วมใจของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น” นอกจากนี้ผู้มีบทบาทบริหารแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการศึกษา การวางแผน และเตรียมการเพื่อรองรับการพัฒนาทางการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ เช่น การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึก อย่างมีส่วนร่วม ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบจากนักท่องเที่ยว เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่น ๆ โดยรอบ ทั้งทางด้านการตลาด การลงทุนและการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก

ด้วยการทำงานทั้งระบบเพื่อใช้การท่องเที่ยวมาเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีการกระจายรายได้มากขึ้น เน้นการเชิดชูทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น กระตุ้นจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นโจทย์ในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นจึงมี

กลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยยกระดับให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ต่อชุมชน 5 กลยุทธ์สำคัญ ดังนี้

1) การพัฒนาคนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในชุมชนและท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้

2) การเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้าใจตัวเองว่ามีดีอะไรและต่อยอดนำเสนอจากทรัพยากรที่มี ไม่จำเป็นต้องสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจจะไม่ใช่อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

3) การตลาดที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อแสวงหาตลาดนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน และสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่เสียอัตลักษณ์ของชุมชน

4) การสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้และประสบการณ์ร่วมกันเพื่อทำงานเป็นเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็งได้ในระยะยาว โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการสนับสนุนของภาครัฐหรือภาคเอกชนเสมอไป

5) การประเมินผลด้วยตัวชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์

ภายใต้การพัฒนาศักยภาพชุมชน ในแต่ละด้าน ดังนี้ **1) ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น** ที่มีทรัพยากร และประเพณีวัฒนธรรมทั้ง 12 เดือนชุมชนมีเสน่ห์และความโดดเด่น ในวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตเรียบง่าย อัญมณีไมตรีของคนในชุมชน ประกอบกับการสืบสานประเพณีได้เป็นอย่างดี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอันได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในศาสตร์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สะสมมาอย่างยาวนาน **2) ในด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน** มีการจัดทำแผนรองรับนักท่องเที่ยวเป็นกระบวนการสำคัญ ซึ่งอาศัยการเตรียมพร้อมของชุมชนและโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนเพื่อการรองรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ความพร้อมด้านที่พัก อาหาร นักเล่าเรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การให้บริการและเงื่อนไขของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ เกิดความประทับใจ เกิดความสะดวกสบายและความปลอดภัยในขณะท่องเที่ยว ซึ่งใน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่สร้างผลกระทบด้านลบต่อชุมชน **3) ด้านการมีส่วนร่วม** ในการร่วมวางแผน แก้ไขปัญหา และเสนอแนะ

ความเห็น ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยทุกฝ่าย ร่วมจัดทำแผนการจัดการการท่องเที่ยว โดยตั้งคณะทำงานร่วมกันจัดทำแผนและกิจกรรมการท่องเที่ยว ระเบียบธุรกิจการท่องเที่ยว ร่วมดำเนินการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของราษฎรโดยการจัดตั้งในรูปกลุ่มชมรมสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ เพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การขนส่ง การบริการนำเที่ยว ที่พักอาศัย อาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึก และฝึกอบรมและการสร้างยุทธศาสตร์ต้อนรับนักท่องเที่ยวประจำถิ่น และร่วมรับผลประโยชน์ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนท้องถิ่น แสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม สินค้าของฝาก /ของที่ระลึก การคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ไกด์นำทางการนวดแผนโบราณ การบริการให้เช่าอุปกรณ์ และการจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น รวมถึงส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น โครงการจัดนิทรรศการ สาธิต การจำลอง การสาธิต การทอผ้า หรืออื่น ๆ ที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ จะทำให้เกิดความตระหนักและห่วงแหน จึงต้องแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและทั่วถึง เพื่อสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ อันจะกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน รวมถึง **4) ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้** มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของบทบาทของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดกิจกรรมการเดินป่า การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ กิจกรรมการร่ำรำ จัดงานรื่นเริง และการบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น เป็นการนำเสนอเรื่องราวของ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ผ่านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและกระบวนการ เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และเห็นคุณค่าจากการมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง การปฏิบัติจริง และการถ่ายทอดโดยคนในท้องถิ่น และ **5) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า** โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ต่อยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

ภายใต้การขับเคลื่อนด้วยหลัก 3A ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เช่น ประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน น้ำพุร้อนธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมการเพิ่ม

มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะฤดูร้อน เป็นการสร้างความเพลิดเพลินจากทรัพยากรธรรมชาติ นันทนาการในรูปแบบใกล้ชิดกับธรรมชาติ และเสริมในเรื่องขององค์ความรู้เข้าไปในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เส้นทางท่องเที่ยว ความรู้จากการสำรวจเส้นทางน้ำตก เป็นต้น รวมถึงวัดวาอาราม เช่น วัดศรีหลวงแจ้ซ้อน ที่มีประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมสืบทอดปฏิบัติกันมา แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน โดยยกระดับศักยภาพชุมชน ดังนี้ 1) ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ 2) สร้างความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ 3) คุณค่าทางวัฒนธรรมน่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ และ 4) วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ที่สามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวได้ โดยเส้นทางหรือการคมนาคม ต้องสะดวก ชัดเจน มีป้ายบอกทาง และปลอดภัย

สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เกิดความประทับใจ เช่น 1) สิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของที่พักร้านอาหาร สิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยว หอมน้ำสาธารณะ ศาลาหรือที่พัก ชุมนั่งคุย ร้านอาหาร ร้านกาแฟ 2) สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น เครื่องหมาย ลานกิจกรรม ระบบแสงสว่าง ไฟฟ้า น้ำประปา เส้นทางเดินผู้สูงอายุ เป็นต้น 3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการหลงทาง ภายในแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยป้ายต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงจุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชี้ทางภายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือนอันตรายนักท่องเที่ยว ป้ายประกาศอื่น ๆ ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวทราบ เป็นต้น

ดังนั้น การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางกายภาพต่าง ๆ ของพื้นที่ วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลแจ้ซ้อนฯ ให้อยู่ในมาตรฐานที่ดี และพัฒนาระดับให้ดียิ่งขึ้น

4.2 แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินและการประชุมกลุ่มย่อย พบว่า แนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อนใน 5 ด้าน ได้แก่

4.2.1 ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ควรมีการวางแผนการพัฒนาชุมชนในการยกระดับศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และภาครัฐควรมีการกำหนดทิศทางร่วมกันอย่างชัดเจนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย ในแง่ของชุมชนจะเป็นการกระตุ้นการค้าขาย ทำให้เกิดการผลิตรายงาน ในแง่ของภาครัฐจะเป็นการสร้างมาตรฐาน ปรับปรุงการบริการให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทุกทาง และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับทั้งสองฝ่าย โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ในแผนที่วางร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาอุทยานชีหลง และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน ประกอบกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามประเพณี เป็นต้น

4.2.2 ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน ส่งเสริมให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีการพัฒนาและอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสามารถบริหารจัดการ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผลผลิตทางการเกษตร จัดการระบบการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้มีสภาพความเป็นธรรมชาติคงอยู่ เช่นเดิม ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมานำเสนอเรื่องราววัฒนธรรม โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ชุมชนนำผลผลิตเข้ามาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเป็นของฝากกลับบ้านและสร้างรายได้แก่ชุมชนและวนอุทยานชีหลงในแง่ของประโยชน์ที่จะได้รับ

4.2.3 ด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นเป็นขั้นตอนแรก และสำคัญที่สุดเพราะ ถ้าชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเองแล้วกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะชุมชนจะขาดความเข้าใจและไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมนั้น

4.2.4 ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของบทบาทของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเหตุผลว่า ทำไมหรือจำเป็นอย่างไรที่ทุกคนควรร่วมมือร่วมใจกันในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด และให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเป็นสินทรัพย์ที่ยั่งยืนและมั่นคงในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคมและเศรษฐกิจของประเทศตลอดไปอย่างยาวนาน แม้วานักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายหลักเพื่อการพักผ่อนและชื่นชมกับความงามของธรรมชาติ แต่ก็มีนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่ต้องการจะเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ควบคู่ไปกับการพักผ่อนหย่อนใจ

4.2.5 ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า ชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในภาคเหนือที่มีความสวยงามน่าดึงดูดใจ มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นของกลุ่ม เช่น ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย การละเล่น อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณีการดำรงชีวิตประจำวันยังคงผูกพันกับประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ซึ่งมีการอนุรักษ์สืบทอดกันมาช้านาน เป็นศูนย์เรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชุมชน มีการกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นแนวทางหรือทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ พื้นฟู ต่อยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 พัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่าชุมชนดังกล่าวสามารถที่จะพัฒนาและนำไปต่อยอด เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมที่ดียิ่งขึ้นไปอีกได้ จึงมีการจัดทำกิจกรรมที่จะช่วยยกระดับศักยภาพชุมชนฯ อาทิ การออกแบบพัฒนากิจกรรม เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว การอบรมภาษาต่างประเทศเพื่อการท่องเที่ยว การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และบรรจุภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสินค้าของฝากของที่ระลึกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้ ก่อให้เกิดการสร้างงาน มีการสร้างการกระจายรายได้ ให้กับคนในชุมชนฯ ทำให้มีกิน มีใช้ อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี ซึ่งสามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในระดับชุมชน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ภายใต้การขับเคลื่อนด้วยหลัก 3A ประกอบ สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เช่น ประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน น้ำพุร้อนธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ แหล่งท่องเที่ยว น้ำตก ทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะฤดูร้อน เป็นการสร้างความเพลิดเพลินจากทรัพยากรธรรมชาติ นันทนาการในรูปแบบใกล้ชิดกับธรรมชาติ และเสริมในเรื่องขององค์ความรู้เข้าไปในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เส้นทางท่องเที่ยว ความรู้จากการสำรวจเส้นทางน้ำตก เป็นต้น รวมถึงวัดวาอาราม เช่น วัดศรีหลวงแจ้ซ้อน ที่มีประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมสืบทอดปฏิบัติกันมา แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และเกิดการพัฒนอย่างต่อเนื่อง ด้วยความร่วมมือจากชุมชนและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ อัครินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา (2561) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมล้านนาที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า 1) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทูทางสังคมหรือทุนภูมิปัญญาที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวล้านนา เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ล้านนา มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งเสริมสืบสานเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมมีความโดดเด่นและทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ มาสัมผัสเที่ยวชมวัฒนธรรมล้านนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น 2) ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากระบบเสรีนิยมเป็นระบบเสรีนิยมใหม่ (Liberalism/Neo-Liberalism) จากสังคมและวัฒนธรรมเป็นพหุสังคมและพหุวัฒนธรรม ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาที่ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มประสิทธิภาพ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Rinthaisong & BuaThong (2024) เรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนเกาะแก้ว อำเภอมืองจังหวัดสงขลา โดยมีสาระสำคัญ คือ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วนภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนที่สามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยจากหลักการของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในลำดับแรก สำหรับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึก อย่างมีส่วนร่วม ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการ บูรณาการองค์ความรู้จากสหวิทยาการ และความรู้สมัยใหม่ เข้ากับความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับส่วนราชการควรวางแผนร่วมกันแก้ไขโดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนา 5 ปี ของจังหวัดและท้องถิ่น

5.2 เสนอแนวทางการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง

เมื่อสรุปจากภาพรวมจากองค์ประกอบหลักทั้ง ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 2) ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า ดังที่กล่าวมา ได้คะแนนทั้งหมดเฉลี่ยที่ 64.1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 64.10) ซึ่งจัดได้ว่า มีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับดี โดยได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากบุคคลทุกภาคส่วนภายในชุมชนฯ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านผู้ประกอบการ ฯลฯ ภายในชุมชนฯ มีอัตลักษณ์ที่ดี มีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจอย่างเต็มที่ รวมทั้งการมีแนวความคิดที่พร้อมที่จะปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวอยู่เสมอ ทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมกับบุคคลทุกภาคส่วนในชุมชนฯ

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางกายภาพต่าง ๆ ของพื้นที่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ และมีความน่าสนใจ ตลอดจนการบริการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ในด้านของที่พักรับรอง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ มีความมั่นใจและปลอดภัย จนรู้สึกอยากจะกลับมาเที่ยวใหม่ซ้ำอีกครั้ง และอีกครั้ง ต่อ ๆ ไป

ศักยภาพในด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ในเรื่องของศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ที่มีความพร้อมในการรับรองด้านการท่องเที่ยวที่ดีมาก มีสถานที่พักต่าง ๆ ที่มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบ มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ภายในชุมชนสำหรับการท่องเที่ยว อาทิ ห้องสุขาสาธารณะ ระบบน้ำกินน้ำใช้ ระบบไฟฟ้า เป็นต้น โดยในส่วนของปัจจัยภายนอก ที่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ให้การสนับสนุน ในด้านการพัฒนาศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นในด้านของนโยบาย งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของชุมชนฯ โดยพบว่า มีการคำนึงถึงการใช้สอยของพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีการอนุรักษ์ รักษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไปด้วย ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการบริหารด้านการท่องเที่ยว มีการจัดการในด้านของที่พักรับรอง โฮมสเตย์ต่าง ๆ ที่สร้างความปลอดภัยและความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักได้เป็นอย่างดี มีระบบด้านการจัดการและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวและมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการต่าง ๆ ที่เพียงพอและถูกหลักสุขลักษณะ มีผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ มีสินค้าจักสานจากไม้ไผ่ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การนวดแผนไทย ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น ซึ่งทำให้คนในชุมชนเกิดการสร้างงาน สร้างการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนฯ ทุกภาคส่วนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ อนุวัฒน์ ชมภูปัญญา และ ธนัสถา โรจนตระกูล (2565) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญ คือ การมุ่งเน้น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มี

ความเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชนฯ โดยมี การปรับปรุงจากข้อบกพร่องต่าง ๆ และมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการรักษา ระดับมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ดี และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นสืบต่อไป

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้โดยปัจจัย ภายในหรือศักยภาพที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องเข้าใจ สถานการณ์ภายนอก ที่เป็นทั้งโอกาส ผลกระทบ และภาวะคุกคาม ในการพัฒนาที่เหมาะสมกับ บริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และเนื่องด้วยสังคมในยุคปัจจุบันนั้นเป็นสังคมที่มีการสื่อสารต่าง ๆ ที่ไร้พรมแดน หรือยุคดิจิทัล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้มีความพร้อมที่จะ สามารถรองรับ ในด้านการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบันนั้น ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ในรูปแบบที่เป็นสมัยใหม่ มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรการจัดการการท่องเที่ยวต่าง ๆ และรวมทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย ด้วยการพัฒนาการบริหารจัดการ ยุกระดับศักยภาพ การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ด้วยคอนเซ็ป “ม่วนวิถีที่แจ้ซ้อน” ซึ่งเป็นตัวเลือกที่น่าสนใจ ที่มีอาจมองข้ามไปได้ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ (2564) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวใน แนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญคือ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ที่จะเกิดมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต เพื่อให้ชุมชนสามารถที่จะรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ จนสามารถต่อยอดยกระดับ และพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างดี โดยมีความมั่นคงและยั่งยืน สืบต่อไป และสอดคล้องกับ วรภพ วงศ์รอด (2559) การพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม: ศึกษากรณี ชุมชนวัฒนธรรมไททรงดำบ้านหนองเนิน อำเภอท่าตะโก จังหวัด นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านพื้นที่มี ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านจำลองไททรงดำ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มี โรงเรียนบ้านหนองเนินต่อยอดกิจกรรมและหลักสูตรท้องถิ่น ด้านกิจกรรมมีการสืบทอด ขนบประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน ความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ กลุ่มอาชีพที่มีเอกลักษณ์ ด้านการจัดการตามคัมภีร์บ้านอาศัยฐานทรัพยากรและผู้นำ และด้านการ

มีส่วนร่วมมีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำ แกนนำชุมชน องค์กรท้องถิ่น สถานศึกษา ส่วนราชการในกิจกรรมของชุมชน ในส่วนศักยภาพชุมชนแกนนำมีการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ด้านวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตระหนักคุณค่าทรัพยากร สืบสานประเพณีและวัฒนธรรม ศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ การอบรม เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีส่วนร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมชุมชนต่อเนื่อง สำหรับการ พัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนวัฒนธรรม การจัดตั้งคณะทำงานในชุมชน การประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร บริหารส่วนตำบลและเครือข่าย การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร การจัดภูมิทัศน์ชุมชน พัฒนา ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดตั้งกองทุนชุมชนวัฒนธรรมและนาร่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

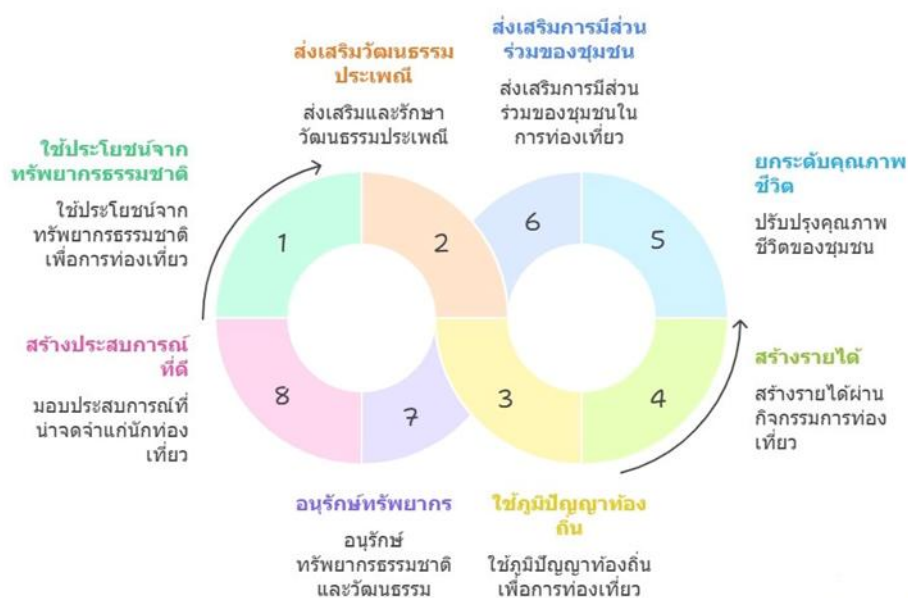
6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การยกระดับศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น น้ำพุร้อนธรรมชาติและแหล่งปลูกกาแฟคุณภาพสูง ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตกาแฟ เช่น โรงกาแฟ โรงคั่ว และร้านกาแฟ ท้องถิ่น ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง การส่งเสริม วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมวิถีชุมชนและการแสดงศิลปวัฒนธรรม ช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน นอกจากนี้ การมี ส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว ยังส่งเสริมให้ชุมชนมีความ รับผิดชอบและความภาคภูมิใจในทรัพยากรและวัฒนธรรมของตนเอง การพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในตำบลแจ้ซ้อนไม่เพียงแต่สร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนเท่านั้น แต่ยังช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป การสร้าง ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและการบริการที่มีคุณภาพ จะช่วย ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนจาก ภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมในตำบลแจ้ซ้อนจึงเป็นแบบอย่างที่ดีของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การยกระดับศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 1. องค์ความรู้จากการวิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดนโยบายให้คงมาตรฐานและพัฒนาต่อเนื่องของการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างมาตรฐานการให้บริการ การดูแลรักษาความปลอดภัย รวมถึงการสร้างประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกครั้ง เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นนโยบายที่หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนและกำหนดแนวทางดำเนินงานในระดับนโยบาย

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ แต่ขาดความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการและการตลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ และการสร้างความร่วมมือในชุมชนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน และเพิ่มความน่าสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

7.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

7.3.1 ควรศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น ทั้งจากนักท่องเที่ยวภายในอำเภอและจากต่างพื้นที่

7.3.2 ควรมีการจัดอบรมพัฒนาทักษะด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ให้กับคนในชุมชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันเกราะป้องกันภัย ให้รู้เท่าทันกลโกงทางไซเบอร์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้คนในชุมชนได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.

2566-2570) กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.

วรภพ วงศ์รอด. (2014). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบต่างๆ ของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ (แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในจังหวัดนครสวรรค์). การวิจัยทางสังคมศาสตร์และวารสารวิชาการ, 9(26), 13-28.

สมชาย ใจดี. (2567). รายงานการวิเคราะห์แนวโน้มและปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง (รายงานวิจัย). สืบค้นจาก <https://example.com/research-report>

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาแห่งประเทศไทย. (2567). รายงานแนวโน้มและพัฒนาอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา

สำนักงานจังหวัดลำปาง กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2564).

แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2566-2570. สืบค้นจาก <https://www.lampang.go.th/strategy/office.php>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อนวัณน์ ชมภูปัญญา, และ ธนัสนา โรจนตระกูล (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. *สถาบันพัฒนาการเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่*, 7(8), 414-430.

อักรินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 6(3), 11-17.

อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ. (2564). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 40 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Rinthaisong, I., & BuaThong, S. (2024).-Which is More Important? : Mediating Role of Distributive Justice Versus Interpersonal Justice. *Journal of Social Science Panyapat*, 6(2), 191-208.